

Олена Акімова

*Теоретичні засади підготовки
майбутніх учителів
початкових класів до реалізації
факсових компетентностей
в інклюзивному освітньому
просторі*

Монографія

Міністерство освіти і науки України
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Олена АКІМОВА

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ
ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ
ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ**

МОНОГРАФІЯ

Харків
2024

Рецензенти:

Наталія ШАРАТА – доктор педагогічних наук, професор, проректор із науково-педагогічної та виховної роботи і підвищення кваліфікації Миколаївського національного аграрного університету;

Григорій ЛУЦЕНКО – доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженко;

Ярослава БЕЛЬМАЗ – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
(протокол № 4 від 06 березня 2024 р.)*

Акімова О. М.

А39 Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі : монографія / О. М. Акімова ; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків : ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2024. 280 с.
ISBN 978-617-8122-91-1

У монографії викладено розгляд теоретичних засад підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі як проблеми педагогічної теорії та практики. Наукове дослідження розкриває теоретико-методологічні підходи, закономірності, принципи й функції підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі. Проаналізовано нормативно-правову базу професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Обґрунтовано структурно-функціональну модель системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі та її складових компонентів: мотиваційного, когнітивного, організаційно-функціонального. Виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі.

Монографія призначена для науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів, науковців, які досліджують проблему підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі.

УДК 378.011.3-051:373.3:[005.336.2:37.043.2]-027.21(02.064)

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	5
ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	8
1.1 Підготовка майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі як психолого-педагогічна проблема	8
1.2 Поняттєво-категоріальний апарат дослідження	26
1.3 Методологічні підходи до підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі.....	46
Висновки до першого розділу	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	104
2.1 Нормативно-правова база професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів	104
2.2 Обґрунтування закономірностей підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі	124
2.3 Принципи підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі.....	140
Висновки до другого розділу	155
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	158

**РОЗДІЛ 3 ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ СИСТЕМИ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....**

173

3.1	Структура та зміст моделі системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі	173
3.2	Критерії та показники системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі	200
3.3	Мотиваційно-цільовий та когнітивний компоненти моделі системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі	224
3.4	Організаційно-функціональний та контрольно-оцінний компоненти моделі системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі	244
	Висновки до третього розділу	255
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	259
	ПІСЛЯМОВА	279

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

ЗВПО – заклад вищої педагогічної освіти

ОС – освітнє середовище

ІОП – інклюзивний освітній простір

НУШ – Нова українська школа

ПП – професійна підготовка

ФК – фахові компетентності

МУПК – майбутній учитель початкових класів

ПЕРЕДМОВА

На сучасному етапі процес трансформації та реформування системи освіти в Україні характеризується провідною тенденцією – наскрізним впровадженням норм філософії інклюзії, що виступають ключовими аспектами та сучасними інструментами організації освітнього процесу для здобувачів різноманітних рівнів освіти, зокрема і початкового.

Сьогоднішня система освітніх послуг початкового навчання передбачає реалізацію першорядного права дітей на освіту за місцем проживання, незалежно від рівня психічного та фізичного здоров'я, що має на меті продукування в закладах освіти інклюзивних умов на засадах недискримінації, врахування багатоманітності особистості; продуктивного включення всіх учасників в освітній процес та відповідність його складових елементів запитам і можливостям молодших школярів, незалежно від познаних психічного, соціального, фізичного розвитку.

Зважаючи на вище зазначене, професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів обумовлює попит на відповідну модернізацію процесу, що створить умови для формування готовності та здатності до функціонування в інклюзивному освітньому просторі початкової школи майбутніх фахівців початкової освіти.

Дана монографія презентує проблематику дослідження теоретичних засад підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі на сторінках трьох розділів наукової праці.

Перший розділ «Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі» характеризує загальний зміст процесу підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі як психолого-педагогічної проблеми; проаналізовано поняттєво-категоріальний апарат дослідження; визначено методологічні підходи до підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі.

Другий розділ «Концептуальні основи підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному

освітньому просторі» презентує розгляд нормативно-правової бази професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів; обґрунтовує закономірності та принципи підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі.

Третій розділ «Теоретичне обґрунтування моделі системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі» обґрунтовує теоретичні аспекти структурно-функціональної моделі системи професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі в блоках: методологічному, цільовому, теоретичному, змістовно-організаційному, діагностично-рефлексивному; розкрито критеріальний апарат оцінювання ефективності моделі системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі; визначено зміст мотиваційно-цільового, когнітивного, організаційно-функціонального, контрольно-оцінного компонентів моделі системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі.

Дана монографія адресується фахівцям, котрі займаються науковою і професійно-педагогічною практикою з означеної проблеми, докторантам, аспірантам, здобувачам вищої освіти педагогічних спеціальностей та всім, хто цікавиться процесом професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі.

Авторка висловлює вдячність за сприяння, підтримку, рекомендації у ході реалізації дослідження процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі докторці педагогічних наук, професорці, ректору Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради – Г. Пономарьовій; науковому консультанту – докторці педагогічних наук, професорці, декану психолого-педагогічного факультету Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради – О. Бабакіній.